

ACTA DE LA REUNIÓ DEL GRUP IMPULSOR DEL PROCÉS PARTICIPATIU PER AL TEATRE ARNAU: LA MEMÒRIA

Centre Cultural Albareda
16 de novembre 2016 – 18.30h

Assistents:

Ajuntament de Barcelona:

Laia Forné, Direcció de Democràcia Activa i Descentralització de la Regidoria de Participació i Districtes; Orland Blasco, tècnic de la Direcció de Democràcia Activa i Descentralització de la Regidoria de Participació i Districtes

Entitats i col·lectius:

Antoni Oller, Associació Talia Olymplia i plataforma Salvem l'Arnau

Enric H March, plataforma Salvem l'Arnau

Borja Lozano, Neus Molina i Andrea Corachán plataforma Recuperem l'Arnau

Laia Ricart, Col·lectiu de Companyies Independents de Teatre de Catalunya

Òscar Esteban, Fundació Tot Raval

Julio Álvarez, Teatre Tantarantana

Maria Casas, La Taula del Raval

Joan Tarrida, Fem Sant Antoni

Sergio Marcovich, La Virgen Despacho Cultural

Antoni Ramon, Observatori d'Espais Escènics

Eva Lázaro, associació de Joves TEB i Ravalnet

Ferran Aïsa, Ateneu Enciclopèdic

Resum de la sessió:

Per obrir l'acte, Urbaning, fa la introducció de la sessió explicant breument els antecedents i el perquè de la convocatòria. Es recorda que a la última reunió amb el grup impulsor es va decidir enfocar el treball en 4 reunions de treball diferents, per detectar aquelles característiques que ens han d'ajudar a definir que s'ha de fer dins de l'Arnau, tant pel que fa al seu contingut, com pel que fa al seu contingent, l'edifici. Addicionalment, es va decidir que la funció resultant de l'Arnau hauria d'estar vinculada a les Arts Escèniques. La reunió d'avui, sobre La Memòria i el patrimoni més intangible, és la primera enfocada a cada un d'aquests eixos establerts. Al final d'aquestes 4 sessions, també s'incorporarà una última –probablement al gener– per a la posada en comú i validació de les diferents propostes.

A continuació, s'exposen les diferents idees que s'han expressat fins al moment respecte la memòria de l'Arnau, i es plantegen un conjunt de preguntes amb l'objectiu d'obrir el debat.

El Toni Ramon, professor de l'escola d'Arquitectura de Barcelona, comenta que al 2004 el Jordi Martí els va encarregar al que abans era l'Observatori de Teatres en Risc, un informe històric sobre el Teatre Arnau, que exposa a la sessió d'avui i que es pot trobar a la seva pàgina web (espaciosescenicos.org).

Adicionalment, pel que fa al tema de la documentació, es podria consultar amb l'Eva Gimeno, la documentalista encarregada de l'exposició que va fer-se al CCCB sobre el Paral·lel. En el cas de l'Arnau, a més, creu que s'hauria de fer un treball de patrimoni per veure exactament que hi queda (per exemple, rascar les parets per a veure si hi ha pintures morals, etc.)

Finalment, mostra un conjunt d'exemples d'intervenció en teatres on es va respectar la memòria històrica de l'edifici, sent un dels exemples la nova Sala Beckett, a l'antiga cooperativa Pau i Justícia.

L'Enric March, de Salvem l'Arnau, assenyala que, des del seu punt de vista, no és pot deslligar la memòria històrica del que és l'arquitectura de l'edifici, ja que la seva idea de projecte balla al voltant de l'edifici.

La Laia Forné, de la Direcció de Democràcia Activa i Descentralització de la Regidoria de Participació i Districtes, remarca que hi ha una altre part de la memòria que, en primer lloc, no és només l'Arnau sinó també el Paral·lel i que, a part de l'edifici, es tracta de pensar també l'espai de la memòria que ha de tenir l'Arnau (centre d'interpretació, corner històric, etc.). Per tant, tot i que en tots els debats aparegui el tema de l'edifici, la sessió d'avui és per plantejar com volem que l'Arnau representi o tingui aquest espai de Memòria.

A continuació, l'Enric March comenta que, per omplir l'espai amb diferents elements que puguin representar part de la memòria històrica, s'ha de comptar amb un conjunt de persones amb les que no s'està comptant actualment. Si el MAE no participa plenament en aquest projecte, a l'Arnau no s'hi podrà posar res que tingui a veure amb la memòria històrica, les Arts Escèniques o el Paral·lel, ja que el patrimoni públic que es disposa de les arts escèniques el té el MAE.

El Borja Lozano, de Recuperem l'Arnau, apunta que es podrien fer convenis i demanar peces, ja que això és el que es fa sempre amb l'administració i institucions culturals, i no presenta problemes. No obstant, l'Enric March reporta que el MAE no funciona de forma normal, ja que tot i tenir aquest "títol" no són un museu, sinó un magatzem.

Un altre tema a plantejar-se, és si considerem l'Arnau o no el considerem com una peça més d'aquesta col·lecció que és de tots, ja que creu que, amb el poc espai que hi ha, s'està omplint l'Arnau d'elements i, si ara ja es difícil encabir-hi coses, encara serà més difícil encabir-hi més. Finalment, destaca que si no es restaura el teatre Arnau com el que hi ha ara (arreglant-lo com sigui necessari), Salvem l'Arnau abandona el procés participatiu perquè no hi té res a fer.

L'Òscar Esteban, de Tot Raval, remarca que a la darrera reunió es va arribar a un acord, i hem de treballar sobre aquest (treballar en base a aquests 4 eixos, partint de la base de que la funció principal haurà de ser un espai destinat a les arts escèniques). Considera que si l'Arnau va al terra, la memòria la podem treballar igualment. Per tant, hem de tirar endavant i no enrere, i no hem de perdre l'oportunitat de treballar sobre la memòria.

El Toni Oller, de l'associació Talia Olympia, comenta que la notícia de l'enderrocament a la premsa va ser força precipitada i ha generat un debat paral·lel, on les opinions i actituds han anat canviant. Comenta la necessitat de restaurar l'edifici de l'Arnau sent fidels a l'original, en la mesura del possible, tal i com els tècnics ho vegin factible. En el seu imaginari, una bona idea seria cedir les parets al MAE (museïtzació parets), i que tot l'espai interior sigui per a les arts escèniques on no hi hagi escenari. Addicionalment, ha d'haver un punt de trobada o ateneu comunitari, que alhora podria ser també un element del racó d'història, i és on s'hauria de trobar el lligam emocional amb els veïns. Finalment, en paral·lel també està la Plaça Raquel Meller, que s'hauria d'habilitar com a escenari urbà.

Així mateix, assenyala que la memòria històrica té dues parts bàsiques:

- Museística d'exposicions, on hi ha d'haver uns professionals qualificats determinats que puguin moure aquestes obres i amb unes assegurances.
- Figura d'historiador/a i antropòleg/a, que seria qui hauria de portar tots els fenòmens socials que hi ha hagut al Paral·lel.

Considera que complementari a això, hi hauria d'haver una pàgina web (centre de documentació), on la primera pestanya hauria de ser de la història del teatre, donat que aquest és el punt d'origen, i aquí destacar figures com la Raquel Meller, o l'obra de Chicago, que és la primera obra que es va fer en català a l'estat espanyol.

L'Andrea Corachán, de Recuperem l'Arnau, comenta la seva experiència en relació a la memòria amb el Laboratorio Reversible i el Taller de ficció, on dinamitzen activitats amb el barri, sovint a l'espai públic, que tenen a veure amb recopilació de memòria, mitjançant la interpretació a partir de formats artístics d'investigació centrats en la memòria popular. Des de Recuperem l'Arnau, creuen que si es poden generar convenis de cara a la cessió de documentació i peces, s'afavoreix la inserció i la relació amb el teixit veïnal a l'hora de profunditzar en la memòria de l'Arnau. Un moviment que fixi molt el que hi haurà allà dins els limita en quant a estar fent aquest moviment d'anada i tornada que tenen relació, per exemple, amb temes de patrimoni immaterial i a l'hora d'aconseguir gestionar i recopilar les veus, les imatges i la interpretació sobre els textos de la vivència del públic. Una exposició fixa o estàtica, faria que un ciutadà que ja ha anat un cop allà, no torni perquè ja ho ha vist.

Per tant, volen moviment, demanar cessions temporals, interpretacions artístiques, buscar formats interessants que permetin entrar en relació amb diferents públics, enllaçar amb el tema comunitari i afavorir que, per l'interès que això susciti, els convenis amb altres institucions siguin més àgils.

A més, un altre tema que els preocupa és la gentrificació i el turisme. Depenent del model o espai que es generi, si no tenen la capacitat de moure projectes que cada vegada els permeti entrar en contacte directe amb actors veïnals, entitats de les arts escèniques i tot el teixit cultural i social dels barris, es qüestiona com es poden lligar amb els altres i amb aquests agents que ens han d'acabar omplint l'espai, i fins a quin punt tenen la capacitat d'anar-se adaptant a les diferents coses que succeeixen.

La Laia Ricart, del Col·lectiu de companyies independents, té la sensació de no estar entenent els tipus de memòria que es poden recuperar i, per tant, demana que es defineixin coses concretes, perquè sinó és difícil saber del que s'està parlant i quina és la proposta que s'està fent.

El Borja Lozano, remarca en que s'ha d'especificar com es materialitza i què entenem per memòria i per espai museístic. Insisteix en que corren el risc de crear un espai estàtic i mort que acabi sent un punt turístic del Paral·lel. Què entenem per memòria? Per ell, la memòria no és només allò que parla del passat, sinó que també parla del present d'alguna manera. Seria interessant que aquest espai pogués posar en relació coses del passat i coses del present. Considera que una exposició fixa i estàtica, només tindria interès un període fixe de temps, i després acabaria convertint-se en un espai mort.

L'Enric March remarca que la seva intenció no és crear un espai mort, sinó al contrari. Volen un espai dinàmic, que de forma continuada entri sempre en connexió amb la gent que ho visiti, tant si són de fora com veïns. Que allò sigui un relat viu que expliqui alguna cosa, no només del lloc on està sinó d'ells mateixos, i que els usuaris surtin pensant "ostres he descobert una part de mi".

Pel que fa al tipus de memòria, és evident que si el tipus de memòria se centra en ítems o elements, no estarien fent res, ja que l'espai de memòria no és això. L'espai de memòria és un conjunt de moltíssimes coses, que tenen a veure en com aquesta ciutat i els ciutadans han anat evolucionant al llarg del temps i en com s'explica tot això.

A continuació, llegeix el següent text del Xavier Albertí:

Situar al Teatre Arnau un centre de documentació i interpretació del Paral·lel, permetria una reconstrucció amb criteris històrics l'únic teatre que conserva intacta la seva estructura original (1903), on es podria combinar una certa presència escènica amb un discurs expositiu que permetés seguir el camí que fa Barcelona cap a la cultura de masses a principi del segle XX.

El Paral·lel serveix per explicar els mapes de la popularització de les ideologies polítiques (l'errouxisme, anarquisme, catalanisme de dretes i d'esquerres, republicanisme...), per entendre l'absència d'un model cultural en el projecte de construcció de la nova ciutat — preocupada per l'urbanisme, però sense espais de representació simbòlics de la societat civil, i com els crea fora de l'articulació del poder oficial— i serveix per veure com arriba la "cultura de la reproductibilitat tècnica", que diria Walter Benjamin: pianoles, gramoles, revistes, partitures, fotografies, cinema mut i orígens del sonor...

De com s'electrifica la il·luminació de la ciutat, de com es construeix el clavegueram modern, de com es teixeixen els circuits del transport públic, de com s'unifiquen els barris obrers, de com s'absorbeixen les viles veïnes... tot això explicat des de les arts escèniques!

Hauria de servir per fer valer un patrimoni únic a l'Europa del teatre musical: cuplet, revista, sarsuela..., pel seu valor de representació sociològica i pels seus valors musicals.

Barcelona viu una època de modernitat extraordinària el primer terç del segle XX. La neutralitat espanyola en la Gran Guerra li possibilita una experiència única de contacte amb les avantguardes europees i de connexió amb formes de cultura popular. L'Arnau permetria crear una mirada lúcida sobre la gran transformació de la ciutat, amb els seus cafès, ruletes, alcohols, prostitutes, tangos, pamflets polítics, cupletistes, pinxos, venedors ambulants, noves arquitectures teatrals, vodevils i domadors de lleons o de puces.

L'Enric remarca que tindrà valor tot allò que es faci, sempre i quant sàpiguen extreure el valor sociològic que té. De la Raquel Meller, per exemple, no hi ha prou amb parlar-ne en abstracte, fent una representació de 4 cançons sobre l'escenari, sinó que s'ha d'explicar el relat social i polític que hi havia al voltant d'ella, per a que es converteixi en la banda sonora d'una història.

El Toni Ramón considera que el millor per mantenir la memòria material i immaterial és que les arts escèniques vives continuïn sent el centre de l'Arnau. Per ell, això vol dir que la sala no pot ser un museu. Altre cosa és, com bé s'està dient aquí, que al darrera hi hagi tot un discurs per no perdre tota aquesta memòria, que faria que algú que no ha vist l'exposició del CCCB pugui entendre el discurs de l'Albertí. Remarca també, que l'Albertí no voldria que una sala es convertís en un museu.

La responsabilitat d'aquest Grup Impulsor és crear un programa funcional prou clar per al concurs d'arquitectura. Ha d'haver un discurs interpretatiu, hi pot haver un centre d'interpretació, un centre de trobada d'algunes entitats del barri, i fer que la sala sigui un teatre viu. Addicionalment, menciona a un historiador del món obrer, el Pere Gabriel, que fins ara no se n'ha parlat.

L'Andrea Corachán considera que s'està construint memòria i, per això, és important determinar a qui es dirigeixen i a qui arribaran. S'està interpel·lant memòria en sentit ampli. Però com es construeix aquesta memòria? Quina relació amb l'altre gent s'estableix? Això és important perquè no tothom va als museus. S'haurien de trobar petits exemples i línies de treball.

Addicionalment, s'ha d'abordar el tema expositiu, ja que plasmar tota una investigació en uns plafons expositius, és molta feina i molts recursos, i han d'estar molt atents en que el pressupost no se'n vagi amb això.

Si hi ha teixit veïnal especialitzat en memòria històrica vinculats, gent d'escèniques, etc. s'han d'aconseguir formats que els permetin vehicular tot això perquè hi ha molta gent que no està dins d'aquesta xarxa, i poder-hi arribar. Creu que el teatre en formats més populars té i és una eina forta en aquest sentit.

Ferran Aïsa comenta que tot i que no sap quin format tindrà l'Arnau sense tenir el continent, creu que avui en dia, el recuperar l'Arnau és un fet romàntic, ja que aquesta ciutat ja ho ha perdut gairebé tot. L'Arnau ha sigut un centre molt viu i amb moltes coses. Hi ha una memòria molt forta, i no sap la manera en que s'ha d'anar recollint perquè és molt difícil i s'ha de programar. El principal seria salvar l'edifici al màxim, ja que si s'enderroca ja serà una altra història. Per tant, creu que s'hauria de salvar l'espai, i a partir d'aquí anar treballant el seu contingut.

L'Òscar Esteban remarca la importància de reflexionar sobre a qui anirà adreçada la memòria d'aquí 20 o 30 anys. Recorda que el Raval és un barri amb un índex de nouvinguts molt gran i s'hauria de fer un treball per a instar-los a participar, produir les seves arts escèniques i aportar en aquest treball de memòria. Tot això és una oportunitat per a construir espais de trobada i debat, i crear un equipament que no estigui d'esquenes al barri. Tot això que s'està posant sobre la taula tindrà diferents intensitats. S'han de pensar quines intensitats són les importants i quin es el mínim, ja que ha d'haver una convivència amb l'espai i les arts escèniques.

L'Enric March reporta que l'espai de memòria ha de ser absolut del 100%, i que tota la resta ha d'estar subordinat a aquest espai de memòria. És a dir, que tot el que es faci d'arts escèniques, estigui pensat en aquest espai de memòria. Que l'Arnau sigui el lloc on, des de diferents disciplines, s'expliqui la història de l'Arnau, del Paral·lel, de les Arts Escèniques, etc.

El Joan Tarrida, de Fem Sant Antoni, interpreta que hi ha dues postures diferents sobre la taula. Els que volen convertir el Teatre Arnau en un museu, sent la memòria el centre del futur de l'edifici, i uns altres que creuen que l'edifici ha de pivotar sobre les arts escèniques, i tenir un complement de centre d'interpretació de memòria històrica. Sota el seu punt de vista, la part central de l'edifici ha de continuar sent un teatre, i no només centrar-se en la memòria, sinó en el que les arts escèniques actuals proposen, i complementar-ho amb un centre d'interpretació i programar sessions, exposicions, trobades al carrer, ràdio, etc. Això és, de fet, el que s'havia decidit fins al dia d'avui. No obstant, és imprescindible que el MAE sigui un dels socis i formi part d'aquest centre d'interpretació del Paral·lel i hi col·labori.

El Toni Oller insisteix en la necessitat de decidir si se li poden cedir les parets de l'Arnau al MAE, ja que això podria determinar la col·laboració o no col·laboració de l'institut del teatre.

L'Eva Lázaro, del TEB, comenta que res del que s'està dient avui contraposa a res del que s'ha estat treballant fins ara, sempre i quant no ens anem als extrems, ja que el problema el tenim quan només es vol que el teatre aculli una funció al 100%. Remarca que som un grup molt gran i molt divers, que tots representem a moltes persones i, per tant, s'ha de construir quelcom conjunt amb el que tots estiguem a gust, amb unes prioritats que ja s'han establert. Addicionalment, no només està l'Arnau, sinó que tenim tot el Paral·lel, és a dir la resta de l'avinguda – persianes, equipaments, escoles, centres cívics, etc. –. Ella ha vingut amb propostes concretes, com per exemple, pintar persianes per tot el Paral·lel amb personatges, etc. i donar-li vida al que és tot el Paral·lel. Addicionalment, remarca la importància d'implicar la comunitat en aquest espai.

El Borja Lozano assenyala que no poden tornar enrere constantment. A més, remarca que no hi ha cap projecte cultural que tingui a tota aquesta gent al darrera i, per tant, això s'ha de cuidar i vincular d'alguna manera. Finalment, creu que també s'hauria de treballar tot l'aspecte de retorn dins de memòria, ja que el retorn és el benefici col·lectiu que s'obté a través de les accions culturals.

El Julio Álvarez, del Teatre Tantarantana, recolza l'explicació de l'Enric March amb la seva menció del Xavier Albertí. No creu que s'hagi de plantejar el teatre en termes de museu, i considera que hi ha una manera de poder agrupar totes les coses que s'estan fent, buscant el motor. Una cosa és un motor des d'un museu, i l'altre un motor des d'un centre de creació de les arts escèniques. Ell creu que aquí hi ha una gran oportunitat de crear una fàbrica de creació des de les arts escèniques però especialitzada en la memòria i la seva recuperació. S'imagina un centre de creació que té com a funció treballar en coordinació amb tot aquest material que hi ha i totes les històries del barri, i sigui capaç de desenvolupar una projecte de creació d'espectacles, d'activitats, etc. que tinguin en compte tot això, que en cap cas és exclusiu. Per tant, el motor ha de ser les arts escèniques i la creació, ja que això és el que unifica i li dona un sol sentit a l'espai. D'aquesta manera, s'imagina un centre de creació amb la finalitat de ser el centre de la memòria històrica.

El Joan Tarrida manifesta que no està d'acord amb que el Teatre Arnau s'especialitzi en un centre de creació de la història i la memòria. Creu que el Teatre Arnau ha de ser, com ha sigut sempre, un centre on representar arts escèniques del moment i actuals, és a dir, el que ara s'estigui fent, i no recreant. Està bé que en algun moment recreï, però no pot ser que l'espai s'especialitzi únicament en la recuperació de la memòria històrica.

La Laia Ricart no està d'acord amb que s'indiqui el tipus d'interpretació o peces que s'han de fer a l'Arnau. Considera que hi haurien d'haver dues línies diferents: programació i creació, i no haurien d'estar mai subordinats a que hagin de parlar sempre d'unes coses que han passat com a memòria històrica, ja que això limita molt la creació. Durant aquesta sessió s'està mencionat tota l'estona el Xavier Albertí, i a part d'ell, hi ha molts altres artistes que treballen de moltes maneres, amb llenguatges diferents, i amb creacions i recursos artístics diversos.

El Julio Álvarez insisteix en que creu en l'especialització en la memòria, no com a element limitador però si com un element centrador i aglutinador i, a partir d'aquí, projectar tot el que sigui amb aquest punt de partida.

La Maria Casas, de La Taula del Raval, considera s'està parlant de la memòria de l'Arnau només a partir de tot el que està recollit pels historiadors, llibres, etc. Remarca que al barri del Raval, hi ha un 50% de gent autòctona i un 50% de gent nouvinguda i, de la gent autòctona, cada vegada queden menys avis que puguin recordar. Mentre s'estan fent totes aquestes reunions, si una de les funcions principals de l'Arnau és recollir la memòria del Paral·lel, algú està fent algun tipus d'activitat de recerca sobre aquestes persones? Addicionalment, està d'acord a que es dediqui aquest espai a la memòria històrica, i el que vulgui fer coses més experimentals i innovadores, considera que la ciutat està plena de llocs on es pot fer. També podrien fer-se a l'Arnau, agafant històries i recreant-les de manera més moderna.

L'Andrea Corachán opina que fer teatre popular a l'Arnau, és a dir, qualsevol cosa que sigui teatre popular, ja seria recrear la memòria de l'Arnau. Estan d'acord en que l'Arnau no pot ser un altre espai com molts dels altres que hi ha al Paral·lel.

Per tancar la sessió, Urbaning conclou el debat, se'ls agraeix l'assistència i se'ls recorda les dates de les pròximes sessions i se'ls informa de que es farà arribar l'acta de la sessió en els pròxims dies.

Llista d'acords / Resum

- Es remarquen els tres eixos proposats a la sessió anterior, per a fer créixer l'Arnau:
  - El teixit veïnal
  - El món de la creació artística, centrada en les arts escèniques
  - La no pèrdua i la recuperació de la memòria històrica i patrimonial arquitectònica
- Es detecta i remarca la necessitat de restaurar l'edifici de l'Arnau sent fidels a l'original, en la mesura del possible.
- S'ha tornat a centrar el debat en que l'Arnau serà un espai de teatre i representació de les arts escèniques, tenint present que la part de centre d'interpretació ha d'agafar un pes important on la comunitat estigui present en tots els usos.
- No només es veu la importància del patrimoni i de la història i la memòria, sinó que es posa sobre la taula la possibilitat que l'Arnau sigui una referència de les arts escèniques tenint com a eix explicar aquesta història i expressar-la a l'escenari, creant, recreant o transformant el passat per explicar el present. Per tant, la memòria històrica tindrà un pes present en l'Arnau, però moltes veus opinen que no només pot estar condicionat en aquest element.
- Per tant, hi ha un debat obert en relació a quina programació (via arts escèniques) ha d'estar vinculada a la memòria històrica.
- S'ha de veure com s'integra el MAE en aquest projecte, sempre i quan no sigui un element condicionador de la resta, sinó un element integrador.
- El Centre d'Interpretació del Paral·lel estaria al servei d'aquest Centre de Creació Artística i de la feina pròpia de relacionar i explorar elements de memòria històrica existents o a investigar. Es creu necessari la contractació d'antropòlogues-historiadores, documentalistes, etc. per captar memòria oral, memòria gràfica, organitzar xerrades, passeigs i d'altres dinàmiques.
- En resum, s'ha parlat d'espai viu, d'espai de recuperació, d'entorn, de comunitat, d'reinterpretació, de la cultura com a element transformador de l'entorn que ens envolta i de formats variables i híbrids.